

บทสรุปและขอเสนอแนะ

ความคิดทางการเมืองของบุคคลคนหนึ่ง ย่อมส่งผลสะท้อนให้เห็นถึงความนิยมในลัทธิการเมือง
ของบุคคลคนนั้น ทั้งนี้เพราะทั้งสองเรื่อง เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกันจนแยกไม่ออก การศึกษาในเชิง
วิเคราะห์เรื่องแนวพระราชดำริทางการเมืองของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้นจะเห็นกัน
ที่ส่งผลสะท้อนให้เห็นถึงพระราชดำริในลัทธิการเมืองที่ตามมา

ในต้นศตวรรษกาล ปัญหาของแนวความคิดทางการเมืองที่กำลังถูกกรุ่นอยู่มี ๒ แนวคือ แนว
ความคิดในระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ และแนวความคิดในระบบประชาธิปไตย ครั้นถึงตอนปลาย
รัชกาลมีอีกแนวความคิดหนึ่งซึ่งไหลหลั่งขึ้นมาตามกลางความผันผวนทางการเมืองนั้นคือ แนวความคิด
ในทางสังคมนิยม ปัญหาการยอมรับหรือไม่อย่างไรเป็นคำถามที่ตามมา และสิ่งนี้เองก็คือสิ่งที่จะสรุป
ในเรื่องการศึกษาเชิงวิเคราะห์แนวพระราชดำริทางการเมืองของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้า
เจ้าอยู่หัว ซึ่งเราจะต้องประมวลได้ความทรงเสด็จออกถึงแนวพระราชดำริทางการเมืองอย่างไร

การเสด็จออกถึงแนวพระราชดำริทางการเมืองพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ อาจแบ่ง
ออกได้เป็น ๒ ตอนดังนี้

๕.๑ ในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์

บรรยายกาศทางการเมืองในสมัยนี้คือ ปัญหาการปรับปรุงโครงสร้างทางการบริหารซึ่งมีมา
ตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และในขณะเดียวกันปัญหาการเข้านามีส่ว
นร่วมทางการเมืองของชนรุ่นใหม่ การเรียกร้องให้มีการปกครองด้วยระบบรัฐสภา ได้เพิ่มล้ากับ
ความสำคัญสูงขึ้นมาเหมือนกันด้วย ในฐานะที่ทรงเป็นผู้นำทางการเมืองโดยสมบูรณ์ในทางนิตินัย
ทรงมีพระราชประสงค์แน่วแน่ที่จะเห็นประเทศไทยปกครองด้วยระบบที่เหมาะสมมาตั้งแต่ต้น
รัชสมัย แต่ทว่าทรงเชื่อในความเคลื่อนไหวทางพลังความคิดในเรื่องการเรียกร้อง เข้านามีส่ว
นร่วมทางการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งนับตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๔๓๔ เป็นต้นมา ความเป็น
นักประชาธิปไตยที่มีอาจถึงกันตามพระทัย จึงพร้อมที่จะให้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองประเทศ

สนองต่อความเรียกร้อง เมื่อให้พิจารณาถึงโดยดีแล้ว มิได้ทรงต้องการจะเห็นรัฐธรรมนูญหรือ
 รัฐสภาที่จะเกิดขึ้นมีความสำคัญเพียงแค่นี้เป็นสำคัญ คณะกรรมการปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยเท่านั้น
 หากแต่ทรงต้องการให้มีการเรียนรู้เพื่อยังผลให้รัฐธรรมนูญและรัฐสภามีบทบาทในการปกครอง
 ระบอบประชาธิปไตย แต่เนื่องจากในทางพฤตินัยนั้น ทรงหวังเกรงระทัยพระบรมวงศานุวงศ์ซึ่ง
 ประกอบกันอยู่ในคณะอภิรัฐมนตรีสภา ซึ่งส่วนมากเป็นบุคคลที่มีแนวความคิดแบบอนุรักษนิยม และ
 เป็นฝ่ายช่วยใบเทรพระราชวินิจฉัย ฉะนั้นแทนที่จะทรงกระทำการประนีประนอมที่หาความพหุด้วย เขา
 จึงทรงทรงในนโยบายประสานประโยชน์ เป็นไปให้ท่านองพยายามจะประสานประโยชน์หรืออันนัย
 หนึ่งการจตุระ เบี่ยงเบนส่วนความคิดเห็นผลประโยชน์นโยบาย และความปรารถนาที่แตกต่างกัน
 ให้กลมกลืนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

ยังมีอาจจะตัดสินได้ว่าทรง ประสมความสำเร็จนานอຍเพียงใดในการโน้มน้าวจิตใจของ
 อภิรัฐมนตรี เพื่อการพัฒนาทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ทั้งนี้เพราะมีปัญหาคำสำคัญอย่างหนึ่ง
 ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง อันมีผลหยดระงับการพัฒนาทางการเมืองในสมัยนั้น นั่นคือปัญหา
 เรื่องเสฐรัฐกิจ ปัญหาเสฐรัฐกิจ เป็นปัญหาใหญ่ที่รุมเร้ารัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ
 ทั้งนี้เพราะนโยบายการแก้ปัญหาคะรัฐกิจ เป็นเรื่องสำคัญที่ทำให้รัฐบาลต้องทุ่มเททรัพยากรต่าง ๆ
 เพื่อปัญหานี้โดยเฉพาะ จริงอยู่ย่อมจะมีการศึกษาค้นคว้ากันมาแล้ววา นโยบายการแก้ปัญหาคะรัฐกิจ
 ในสมัยนั้นทำไม่ถูกต้องแต่เราจะพูดได้หรือว่ารัฐบาลมิได้จัดการเพื่อแก้ปัญหาคะรัฐกิจ
 ของรัฐบาลไม่ถูกต้อง ก็ขอหมายความว่าทรัพยากรต่าง ๆ ที่รัฐบาลทุ่มเทเพื่อแก้ปัญหาคะรัฐกิจนั้น
 สูญเปล่า อันนี้เอง เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดการระงับกั้นในการพัฒนาทางการเมือง

๕.๒ ในสมัยประชาธิปไตย

ในช่วงนี้โดยนิตินัยอำนาจของรัฐ เปลี่ยนมือมาอยู่ที่ประชาชน แต่ในทางพฤตินัยอำนาจทาง
 การเมืองเปลี่ยนมือไปเป็นของคณะราษฎร สถาบันทางการเมืองและขบวนการทางการเมืองต่าง ๆ
 กำหนดขึ้นตามการปกครองระบอบประชาธิปไตย แต่ทว่าสิ่งเหล่านี้เป็นเพียงสัญลักษณ์ มิได้มี
 ความหมายหรือมีบทบาทเพื่อการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยเลย ด้วยเหตุนี้การเสด็จออก

ทางการเมืองของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงออกมาในรูปที่ทรงต่อต้านหรือ
 เห็นแย้ง เมื่อเห็นรัฐบาลเล่นการเมืองฉกฉวย แต่เขาก็ต้องทรงผิดหวัง ทั้งนี้เพราะ
 รัฐบาลในสมัยนั้นมีโคโยตีในสถาบันพระมหากษัตริย์ และมีโคโยตีหนักถึงความหมายหรือความ
 สำคัญของพระมหากษัตริย์ในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย แม้แต่หลวงประดิษฐมนู
 ธรรมเอง เมื่อมาทวนรำลึกถึงการยึดอำนาจเปลี่ยนแปลงการปกครองคราวนั้น ก็ยังกล่าว
 ว่าการกระทำครั้งนั้นไม่เป็นผลสำเร็จ ทั้งนี้เพราะมีโคโยตีในสถาบันพระมหากษัตริย์ พระ
 ราชประสงค์ที่จะเห็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอย่างสมบูรณ์แบบไม่เป็นดังพระราช
 หฤทัย ทั้งนี้เนื่องมาจากเหตุผลที่พอจะสรุปได้จากใจความในพระราชหัตถเลขาทรงสละ ราช
 สมบัติว่า(๑) การเปลี่ยนแปลงการปกครองคราวนั้นมีโคโยตีให้เกิดเสรีภาพในทางการเมือง-
 อย่างสมบูรณ์ และคณะปกครองมิได้รับฟังความคิดเห็นของราษฎรโดยแท้จริง เพราะ
 เหตุว่าอำนาจและการกำหนดนโยบายต่างๆ ตกอยู่แก่คณะผู้ก่อการฯ ทั้งสิ้น เมื่อแรกเกิด
 การยึดอำนาจเปลี่ยนแปลงการปกครองนั้น พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงยิน
 ยอมรับให้คณะผู้ก่อการฯ ปกครองประเทศในพระนามของพระองค์ท่าน ก็เนื่องด้วยทรง
 เช่าพระราชหฤทัยว่า คณะผู้ก่อการฯ จะปกครองประเทศตามหลักรัฐธรรมนูญ ซึ่งตรง
 กับพระราชนิยมของพระองค์ท่านที่จะให้มีการปกครองด้วยระบอบนั้น พระองค์ทรงมีพระ
 ราชดำริจะจัดการเปลี่ยนแปลงการปกครองของประเทศให้เป็นไปตามระบอบนั้น หากแต่
 ว่า จะในกลุ่กันเป็น คอยๆไปโดยมิได้มีการกระทบกระเทือน ซึ่งอาจจะทำให้เกิดมลาย
 ชินภายหลังได้ กวดยเหตุนี้พระองค์จึงทรงโน้มน้าความประสงค์ของคณะผู้ก่อการยึด
 อำนาจเปลี่ยนแปลงการปกครอง เพื่อความสงบสุข และเพื่อให้การเปลี่ยนแปลงนั้น

โปรดดูเนื้อหาทั้งหมดได้ในภาคผนวก ๗. ศรีกรุง รวบรวม, " พระราชหัตถ
 เลขาทรงสละราชสมบัติ ฉบับวันที่ ๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๕ ", เรื่องเดิม, หน้า

จะได้เป็นไปโดยราบรื่น แต่ทว่าเมื่อเวลาล่วงเลยมา ไททรงเห็นแล้วว่า คณะผู้ก่อการฯ มิได้ปกครอง
ประเทศตามหลักการของประชาธิปไตย และหลักความยุติธรรม โดยทรงหยิบยกรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็น
กติกาการปกครองประเทศในขณะนั้นขึ้นมาอ้าง เป็นพยานหลักฐานทั้งสองฉบับ ว่าคณะผู้ก่อการฯ ได้กุม
อำนาจและกุมการกำหนดนโยบายต่าง ๆ ไว้แต่เพียงคณะเดียว ทั้งเช่นธรรมนูญการปกครองฉบับ
ชั่วคราว โดยมิว่าผู้มีสิทธิสมัครเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะผู้ก่อการฯ
เสียก่อนดังนี้ เป็นต้น พระองค์ท่านได้ทรงพยายามให้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงในรัฐธรรมนูญฉบับถาวร
เพื่อจัดการเลือกตั้ง ด้วยเหตุนี้จึงทรงยินยอมให้มีสมาชิก ๒ ประเภท ประเภท ๑ เป็นสมาชิกที่มา
จากการเลือกตั้ง และประเภท ๒ เป็นสมาชิกที่มาจากการแต่งตั้ง โดยจะทรงเป็นผู้แนะนำในการ
แต่งตั้งสมาชิกประเภท ๒ แต่การฉกฉวยปรากฏว่าพระองค์ท่านหาได้มีโอกาสแนะนำในการแต่งตั้ง
สมาชิกประเภท ๒ ไม่ จึงไม่ทรงมีโอกาสจัดการเลือกตั้งได้ นอกจากนี้ทรงมีพระราชประสงค์จะให้
การเปลี่ยนแปลงการปกครองประเทศไปสู่ระบอบประชาธิปไตยเป็นผลสำเร็จและเป็นไปด้วยความราบ
รื่น แต่ทว่านับตั้งแต่มีการแตกแยกกันในเรื่องโครงการเศรษฐกิจของประเทศแล้ว การเมืองมีความ
ปั่นป่วนมาก ยังผลให้เกิดการไร้กำลังทหารทำการรัฐประหาร ทั้งกันนั้นการดำเนินไปสู่การ
ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง และด้วยความราบรื่นนั้นเป็นไปได้อย่างยิ่ง ไททรง
พยายามร้องขออีกเพื่อให้การปกครองของประเทศดำเนินไปตามวิถีทางแห่งระบอบประชาธิปไตยที่แท้
จริง ด้วยการขอให้แก้ไขรัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามหลักประชาธิปไตย และให้ราษฎรได้มีโอกาสออก
เสียงแสดงความคิดเห็นก่อนที่จะมีการเปลี่ยนแปลงนโยบายที่สำคัญอันมีผลได้ผลเสียแก่ประชาชน แต่
ก็มิได้รับการสนองตอบคำขอนั้น ยิ่งไปกว่านี้ยังมีการออกกฎหมายปราบปรามบุคคลซึ่งคาดว่าจะ เป็นภัย
ต่อคณะผู้ก่อการฯเอง โดยมีได้มีการพิจารณาความผิดโดยเปิดเผยในศาลสถิตยยุติธรรม นับเป็นการ
ขัดหลักนิติธรรมอย่างยิ่ง ในเมื่อทรงตระหนักแล้วว่า คณะผู้ก่อการฯมิได้ปกครองประเทศตามหลักการ
ของประชาธิปไตยและหลักความยุติธรรม และพระองค์ท่านไม่ทรงสามารถช่วยเหลือคุ้มครองประชาชน
ตามหลักการของพระมหากษัตริย์ภายใต้อำนาจจำกัดของรัฐธรรมนูญ เนื่องด้วยคณะผู้ก่อการฯมิได้ให้
ความหมายแก่พระองค์ท่านในฐานะเช่นนั้น จึงทรงเลือกโอกาสสุดท้ายที่จะแสดงให้เห็นว่า ไม่ทรง
เห็นพ้องด้วยกับการกระทำของคณะราษฎร โดยไม่ยินยอมให้ใช้วิธีการปกครองเช่นนี้ในพระนามของ

พระองค์ท่านอีกต่อไป ภัยการทรงสละราชสมบัติและออกจากตำแหน่งพระมหากษัตริย์เสีย

ในที่สุดนี้อาจกล่าวได้ว่า ถึงแม้เหตุการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นมาแล้วและผ่านไปเป็นเวลากว่า ๕๐ ปี แต่ความคิดจากเหตุการณ์ดังกล่าวนี้มิได้ล่วงเลยตามไปเลย ยังสามารถนำมาใช้เป็นอุทาหรณ์เตือนสติคนในปัจจุบันซึ่งประสบกรรมเดียวกัน คือกำลังหาจุดยืนของตนเองได้เป็นอย่างดี ประวัติศาสตร์ย่อมซ้ำรอยเสมอ หากเราไม่รู้จักหาบทเรียนเพื่อละเว้นหรือกระทำตาม

สำนักหอสมุด